

УКРАЇНОМОВНІ УКРАЇНЦІ В ПІВДЕННО-СХІДНІЙ УКРАЇНІ: ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ (1989 – 2001 роки)

На основі аналізу статистичних матеріалів переписів населення 1989 та 2001 рр. досліджуються зміни чисельності українців, які зберігали власну національну мову в південних та східних областях України.

Ключові слова: українці, мова, динаміка чисельності, асиміляція.

Характерними ознаками радянської доби української історії були суттєві відмінності в етнічному складі та мовній структурі населення України. Насамперед це стосувалася процесів мовної асиміляції (зросійщення) в середовищі українців, особливо в містах східних та південних областей. Тому важливе значення набуває дослідження змін чисельності українців, які зберігали власну національну мову, з урахуванням територіальних відмінностей в умовах відновлення незалежності України. Найбільш повні результати для проведення такого дослідження дають статистичні матеріали переписів населення, зокрема 1989 та 2001 рр.¹ Міжпереписний період охоплює часи напередодні здобуття, коли розгорнулося українське національно-культурне відродження та в перше десятиліття незалежності України, коли з другої половини 90-х років цей процес свідомо був загальмований і українська мова фактично не набула декларованого статусу державної, а мовна асиміляція українства – зросійщення не лише не зупинилася, але розгорнулася ще більше, особливо у містах Півдня та Сходу.

Актуальність цієї проблематики зумовлюється також і тим, що в сучасній українській науковій літературі більше уваги відводиться аналізу змін етнічного складу населення, ніж його мовної структури. Зокрема, зміни чисельності українців на основі аналізу статистичних матеріалів знайшли своє відображення в науковому доробку В.Б.Євтуха, Ф.Д.Заставного, В.Т.Зінича, В.О.Котигоренка, І.Ф.Кураса, В.С.Крисаченка, В.І.Наулка, О.М.Майбороди, Ю.А.Огульчанського, А.П.Пономарьова, В.О.Романцова, Т.М.Рудницької та інших². Аналізу мовної ситуації в сучасній Україні присвячені праці О.М.Куця, Л.Т.Масенко, А.Г.Погрібного, Я.К.Радевич-Винницького, О.Б.Ткаченка³. Доробок сучасної науки сприяє дослідженню складних етномовних процесів в Україні та подоланню стереотипів радянських часів.

На основі аналізу статистичних матеріалів переписів були підготовлені таблиці. Дослідження динаміки чисельності україномовних українців проводилося на тлі змін загальної чисельності українців, україномовного та всього населення. Крім того, порівняльний аналіз дозволив виявити особливості цих змін як у цілому в Україні, так і окремо в Східному та Південному регіонах, а також у кожній з областей.

Схід. На Півдні та Сході України для україномовних українців ситуація залишалась досить складною. Особливо в несприятливих умовах вони опинилися у східних областях, насамперед у Донбасі. Зокрема, за 1989 – 2001 рр. чисельність україномовних українців у Східному регіоні скоротилася на 780,6 тис. осіб (18,71 %), з 4 млн. 171,5 тис. осіб до 3 млн. 390,9 тис. осіб. На три східні області (Донецьку, Луганську та Харківську) припадало 91,33 % скорочення загальної чисельності україномовних українців в Україні за цей час. Найвищі темпи скорочення їхньої чисельності спостерігалися в Донецькій області – 29,55 % (473,7 тис. осіб), з 1 млн. 603,3 тис. осіб до 1 млн. 129,6 тис. осіб та в Луганській – 24,46 % (240,4 тис. осіб), з 983,0 тис. осіб до 742,6 тис. осіб. Суттєво меншими темпами зменшувалася чисельність україномовних українців у Харківській області – 4,20 % (66,5 тис. осіб), з 1 млн. 585,2 тис. осіб до 1 млн. 518,7 тис.

осіб [Таблиці 1, 2].

Значне скорочення чисельності україномовних українців у Східному регіоні України за цей час відбувалося на тлі зростання загального числа українців, хоча й досить незначного – 1,57 % (96,6 тис. осіб) Приріст чисельності етнічних українців на Сході України за 1998 – 2001 рр. був забезпечений виключно завдяки збільшенню чисельності російськомовних українців, що повністю компенсувало скорочення числа українців, які зберігали власну національну мову. Зокрема, чисельність українців за 1989 – 2001 рр. у Донецькій області збільшилася на 1,88 % (50,7 тис. осіб), у Харківській області – на 2,79 % (55,7 тис. осіб). Деяко інше становище склалося в Луганській області, де внаслідок суттєвого скорочення чисельності україномовних українців зменшилося і число українців – на 0,66% (9,8 тис. осіб) [Таблиця 2]. Загальна чисельність українців на Луганщині за цей час зменшилася тому, що приріст числа російськомовних українців не міг компенсувати скорочення числа україномовних українців.

Темпи зменшення числа україномовних українців на Сході України були навіть вищими за темпи скорочення чисельності україномовного населення, відповідно, 18,71 % та 17,53 %. Перевага була навіть в абсолютних показниках, відповідно, 780,6 тис. осіб та 740,6 тис. осіб. Подібна ситуація склалася також і в кожній зі східних областей: Донецькій – 29,55 % та 28,35 %, Луганській – 24,46 % та 23,45 % та Харківській – 4,20 % та 2,92 % [Таблиця 2].

Збільшилися темпи скорочення чисельності україномовних українців від темпів зменшення загальної чисельності Східного регіону за 1989 – 2001 рр. Частка україномовних українців серед скорочення чисельності всього населення регіону становила 72,15 %, тобто 780,6 тис. осіб з 1 млн. 081,9 тис. осіб [Таблиці 2, 3]. Отже, за цей час загальна чисельність населення на Сході України скорочувалася переважно за рахунок україномовних українців.

Особливо суттєві відмінності між темпами скорочення чисельності україномовних українців та всього населення спостерігалися в Донецькій області, відповідно, 29,55 % та 9,15 %, тобто більше, ніж утричі. Тому загальна чисельність населення Донеччини за 1989 – 2001 рр. зменшилася майже виключно за рахунок україномовних українців – 97,43 %, тобто 473,7 тис. осіб з 486,2 тис. осіб. Серед скорочення загальної чисельності населення Луганської області за цей час частка україномовних українців складала 75,88 %, 240,4 тис. осіб з 316,8 тис. осіб, тобто 3/4. Темпи скорочення чисельності україномовних українців на Луганщині більше, ніж удвічі переважили темпи зменшення загальної чисельності населення області, відповідно, 24,46 % та 11,09 %. Навпаки, в Харківській області темпи скорочення чисельності україномовних українців, на відміну від Донбасу, були вдвічі меншими за темпи скорочення чисельності всього населення, відповідно, 4,20 % та 8,79 %. Суттєво меншим був також і рівень частки україномовних українців серед скорочення загальної чисельності населення Харківщини за 1989 – 2001 рр. – 23,84 %, 66,5 тис. осіб з 278,9 тис. осіб, тобто 1/4 [Там само].

Отже, за 1989 – 2001 рр. в цілому на Сході України зменшувалася чисельність українців. За рахунок цього зменшення скоротилася як чисельність україномовного населення, так і загальна чисельність населення регіону. Збільшилося число українців зросійщених за мовою. Тобто, етнічні та мовні процеси на Сході України за напрямками змін суттєво відрізнялися.

Південь. На відміну від східних областей, на Півдні України зміни чисельності україномовних українців не були такими однозначними. Зокрема, в трьох південних областях спостерігався навіть приріст їхньої чисельності за 1989 – 2001 рр., хоча й досить незначний. Зокрема, в Одеській – на 3,86 % (41,0 тис. осіб), з 1 млн. 062,6 тис. осіб до 1 млн. 103,6 тис. осіб, у Херсонській – на 1,79 % (14,7 тис. осіб), з 821,8 тис. осіб до 836,5 тис. осіб, у Миколаївській – на 1,58 % (13,3 тис. осіб), з 839,5 тис. осіб до 852,8 тис. осіб [Таблиці 1, 2].

Незначне скорочення чисельності україномовних українців відбулося в Дніпропетровській області – 0,67 % (15,7 тис. осіб), з 2 млн. 347,4 тис. осіб у 1989 році до 2 млн. 331,7 тис. осіб у 2001 році. Значно вагомішим воно було у Запорізькій області – 6,81 % (68,6 тис. осіб), з 1 млн. 007,6 тис. осіб до 939,0 тис. осіб. Особливо суттєвого скорочення зазнала чисельність україномовних українців в АР Крим та Севастополі – на 31,92 % (105,0 тис. осіб), з 328,9 тис. осіб до 223,9 тис. осіб [Таблиці 1, 2].

Суперечливі напрями змін чисельності україномовних українців в окремих областях призвели до того, що в цілому на Півдні України їхня чисельність скоротилася на 1,88 % (120,3 тис. осіб), тобто з 6 млн. 407,8 тис. осіб у 1989 році до 6 млн. 287,5 тис. осіб у 2001 році.

Зменшення чисельності україномовного населення у Південному регіоні за 1989 – 2001 рр. відбулося на тлі зростання загальної чисельності українців – 2,82 % (228,1 тис. осіб) [Там само]. Збільшення чисельності українців у цьому регіоні було досягнуто завдяки зростанню числа російськомовних.

Що стосується окремих південних областей, то між ними спостерігалися суттєві відмінності. З одного боку, в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях зростала чисельність як україномовних українців, так і українців в цілому. При чому, темпи зростання числа останніх були значно вищими, зокрема, в Одеській – 3,86 % та 7,65 %, у Херсонській – 1,79 % та 2,63 %, у Миколаївській – 1,58 % та 2,41 % [Там само]. Такі відмінності виникли внаслідок того, що чисельність українців зросійщених за мовою у цих областях збільшувалася швидше, ніж тих, які зберігали власну національну мову.

У Дніпропетровській та Запорізькій областях зменшення числа україномовних українців супроводжувалося зростанням загальної чисельності українців, відповідно, 2,03 % та 4,29 %, і знову-таки за рахунок російськомовних. В АР Крим та Севастополі відбулося скорочення загальної чисельності як українців – 7,88 %, так і особливо україномовних – 31,92 %. При цьому, в Криму за цей час зросла чисельність російськомовних українців, але цей приріст не міг компенсувати ще більш суттєвого скорочення числа україномовних українців.

До того ж, у Південному регіоні за 1989 – 2001 рр. скорочення чисельності українців, які зберігали власну національну мову, було навіть вагомішим, ніж україномовного населення в цілому, відповідно, 1,88 % та 0,89 %. Суттєво різнилися ці два показники за окремими областями. В Одеській, Миколаївській та Херсонській темпи приросту чисельності україномовного населення були навіть дещо вищими за темпи зростання числа україномовних українців. У Дніпропетровській області на тлі скорочення чисельності україномовних українців (0,67 %), відбувався, хоча й незначний, приріст чисельності україномовного населення (0,25 %) за рахунок етнічних меншин. У Запорізькій області, АР Крим та Севастополі чисельність україномовних українців зменшувалася інтенсивніше, ніж україномовного населення в цілому, відповідно, 6,81 % та 5,46 %, 31,92 % та 31,26 %.

На відміну від Східної України, в Південній її частині темпи скорочення чисельності україномовних українців були значно меншими за темпи скорочення загальної чисельності населення, відповідно, 1,88 % та 5,78 %. Частка україномовних українців серед загального скорочення чисельності населення за 1989 – 2001 рр. у Південному регіоні становила 15,36 % (120,3 тис. осіб з 783,4 тис. осіб) [Таблиці 2, 3].

У Миколаївській, Одеській та Херсонській областях зростання чисельності україномовних українців відбувалося на тлі скорочення загальної чисельності населення, відповідно за областями, 4,92 %, 6,42 % та 5,20 %. У Дніпропетровській області скорочення чисельності україномовних українців були суттєво меншими, ніж усього населення, відповідно, 0,67 % та 7,98 %. Частка україномовних українців серед загального скорочення чисельності населення цієї області за 1989 – 2001 рр. складала лише 5,09 %, лише 15,7 тис. осіб з 308,7 тис. осіб. У Запорізькій області різниця між темпами скорочення чисельності україномовних українців та всього населення була досить незначною, відповідно, 6,81 % та 7,10 %.

Особливо значні відмінності в темпах скорочення чисельності україномовних українців та всього населення спостерігалися в АР Крим та Севастополі. Зокрема, чисельність україномовних українців за цей час зменшилася майже на третину – 31,92 %, а всього населення – лише на 1,21 %. Перевага була навіть в абсолютних показниках, відповідно, 105,0 тис. осіб та 29,3 тис. осіб. Тобто, загальна чисельність населення Криму за 1989 – 2001 рр. скоротилася виключно за рахунок україномовних українців [Таблиця 2].

Отже, в цілому в Південному регіоні за 1989 – 2001 рр. чисельність україномовних українців скоротилася в значній мірі за рахунок АР Крим та Севастополя. За рахунок цього скорочення зменшилася також і чисельність україномовного та всього населення регіону. Загальна чисельність українців за цей час на Півдні України, навпаки, збільшилася, але завдяки зростанню числа зросійщених за мовою. Тобто, напрями змін етнічного складу та мовної структури населення Півдня були тотожними Сходу України.

Південно-Східна Україна. Враховуючи суттєві відмінності в темпах скорочення чисельності україномовних українців за 1989 – 2001 рр. у Східному регіоні – значне зменшення (18,71 %) і дещо менше скорочення в Південному регіоні (1,88 %), у цілому в Південно-Східній Україні

чисельність україномовних українців зменшилася на 900,9 тис. осіб (8,52 %). Незначний приріст їхньої чисельності в Західному та Центральному регіонах не міг компенсувати досить значне скорочення на Півдні, а особливо на Сході. Тому, і в цілому в Україні чисельність україномовних українців скоротилася з 32 млн. 825,4 тис. осіб у 1989 році до 31 млн. 970,7 тис. осіб у 2001 році. За 12 років скорочення чисельності українців, які зберігали власну національну мову, було досить вагомим і становило 854,7 тис. осіб (2,60 %) [Таблиці 1, 2].

Зростання чисельності україномовних українців за цей час спостерігалось лише в дев'яти областях України, в тому числі в трьох південних – Миколаївській, Одеській та Херсонській областях, а також у Києві. В інших південних та східних областях, а також в АР Крим та Севастополі відбулося скорочення чисельності україномовних українців. Особливо значного скорочення їхня чисельність зазнала в Донбасі: Донецькій та Луганській областях. За досить короткий проміжок часу (12 років) чисельність україномовних українців скоротилася від четверті на Луганщині, до третини в Криму.

За 1989 – 2001 рр. у Південно-Східній Україні суттєве зменшення чисельності україномовних українців – 900,9 тис. осіб (8,52 %), супроводжувалося зростанням загальної чисельності українців – 324,7 тис. осіб (2,28 %) [Таблиця 2]. Тобто, зміни етнічного та мовного складу населення на Сході та Півдні мали протилежні напрями і були досить суперечливими. Такі суттєві відмінності в напрямках змін чисельності україномовних українців (скорочення) та українців у цілому (збільшення) в Південно-Східній Україні відбувались внаслідок інтенсивного зростання числа зросійщених за мовою українців.

За роки незалежності частина громадян України, які походили з етнічно-змішаних (екзогамних) родин, насамперед україно-російських, змінили власну етнічну ідентифікацію, тобто визнали своє українське етнічне походження. Визнати своє етнічне походження значно простіше, ніж повернутися до української мови, як рідної. Тому за 1989 – 2001 рр. в Південно-Східній Україні відбувалося зростання загальної чисельності українців на тлі скорочення числа українців, які зберігали власну національну мову. До того ж, на зменшення чисельності україномовних українців безпосередньо впливали і процеси штучної за своєю сутністю мовної асиміляції (зросійщення) українців, які продовжувалися на Сході та Півдні України навіть в умовах відновлення незалежності, особливо в містах.

Завдяки приросту числа українців у Південно-Східній Україні – 324,7 тис. осіб (2,28 %) на тлі незначного зменшення їхньої чисельності в Західній та Центральній Україні (за рахунок центральних областей) – 202,0 тис. осіб (0,87 %), у цілому в Україні за 1989 – 2001 рр. їхня чисельність збільшилася на 122,7 тис. осіб (0,33 %) на тлі суттєвого скорочення чисельності україномовних українців – 854,7 тис. осіб (2,60 %) [Таблиця 2]. Тобто, в цілому в Україні за рахунок східних та південних областей напрями змін етнічного складу та мовної структури населення суттєво відрізнялися.

Так, як основну частину україномовного населення в Україні складали україномовні українці, то і зміни чисельності обох цих груп населення за 1989 – 2001 рр. мали аналогічні напрями. Зокрема, темпи скорочення чисельності україномовних українців у Південно-Східній Україні за цей час були дещо вищими за темпи зменшення чисельності україномовного населення, відповідно, 8,52 % та 7,44 %. Перевага була навіть в абсолютних показниках, відповідно, 900,7 тис. осіб та 798,6 тис. осіб.

У результаті суттєвого зменшення чисельності україномовного населення на Півдні та Сході, насамперед, в Донбасі та Криму, в цілому в Україні за 1989 – 2001 рр. скорочення складало 694,5 тис. осіб (2,09 %). На цьому тлі чисельність україномовних українців в Україні скорочувалася ще швидше – 854,7 тис. осіб (2,60 %). Тобто, зменшення чисельності україномовного населення в Україні за цей час відбулося виключно за рахунок українців, які зберігали власну національну мову.

Існували також і суттєві відмінності в динаміці чисельності україномовних українців та всього населення за 1989 – 2001 рр. Зокрема, темпи скорочення чисельності україномовних українців у Південно-Східній Україні були дещо вищими, ніж всього населення, відповідно, 8,52 % та 7,49 %. Частка україномовних українців серед скорочення чисельності всього населення південно-східних областей за цей час досягала майже половини – 48,30 %, тобто, 900,9 тис. осіб з 1 млн. 865,3 тис. осіб [Таблиці 2, 3].

На відміну від Сходу та Півдня, темпи скорочення загальної чисельності населення Західної та Центральної України за 1989 – 2001 рр. були порівняно меншими – 5,07 %. До того ж, на

тлі зменшення чисельності всього населення на Заході та в Центрі України спостерігався незначний приріст числа україномовних українців, за рахунок західних областей та Києва – 0,21 %. Тому в цілому в Україні чисельність україномовних українців скорочувалася значно нижчими темпами, ніж загальна чисельність населення, відповідно, 2,60 % та 6,24 %. Частка україномовних українців серед скорочення чисельності всього населення України за цей час становила лише четверть – 26,62 %, тобто, 854,7 тис. осіб з 3 млн. 211,1 тис. осіб.

На скорочення чисельності україномовних українців у цілому в Україні за 1989 – 2001 рр. впливали не лише депопуляційні процеси, але й процеси мовної асиміляції. При чому, вплив цих двох чинників мав суттєві регіональні відмінності. Так, зокрема, в центральних областях до скорочення чисельності україномовних українців призвели насамперед депопуляційні процеси і як результат цього зменшення загальної чисельності етнічних українців. Натомість, на зменшення чисельності україномовних українців у Південно-Східній Україні впливали не лише демографічні чинники, але, насамперед, процеси штучної за своєю сутністю процеси мовної асиміляції (зросійщення), особливо в містах. Перш за все це стосувалося Донбасу та Криму, де спостерігалось інтенсивне скорочення їхнього числа, від чверті до третини. До того ж, у Криму та Севастополі розгорнулися не лише процеси мовної, але й етнічної асиміляції українців, наслідком яких і стало скорочення загальної чисельності українців. Незначний приріст чисельності україномовних українців, насамперед у Києві та в західних областях, не міг вплинути на скорочення їхньої чисельності в цілому в Україні.

Отже, проведений аналіз статистичних матеріалів дозволив виявити особливості змін чисельності україномовних українців у Південно-Східній Україні за 1989 – 2001 рр. До того ж, як Південь, так і Схід мали свої специфічні риси цих змін. До того ж, у всіх регіонах були окремі області, які мали свої відмінності. Так, наприклад, інтенсивне зменшення чисельності україномовних українців в АР Крим та Севастополі відрізнялося від інших південних областей і було подібним до Сходу України, зокрема до Донбасу. Натомість, характер змін їхньої чисельності у східній Харківській області фактично був аналогічним із Запорізькою та Дніпропетровською областями. Аналіз статистичних матеріалів переписів засвідчив також суттєві регіональні відмінності в змінах чисельності україномовних українців на тлі змін чисельності українців, україномовного та всього населення.

Таблиця 1

Чисельність україномовних українців (1), українців (2), україномовного населення (3), всього населення (4) (тис. осіб)

	1989	1989	1989	1989	2001	2001	2001	2001
	1	2	3	4	1	2	3	4
Україна	32825,4	37419,0	33271,9	51452,0	31970,7	37541,7	32577,4	48240,9
<i>Захід і Центр</i>	<i>22246,1</i>	<i>23173,6</i>	<i>22539,5</i>	<i>26544,6</i>	<i>22292,3</i>	<i>22971,6</i>	<i>22643,6</i>	<i>25198,8</i>
<i>Південь і Схід</i>	<i>10579,3</i>	<i>14245,4</i>	<i>10732,4</i>	<i>24907,4</i>	<i>9678,4</i>	<i>14570,1</i>	<i>9933,8</i>	<i>23042,1</i>
Південь	6407,8	8076,8	6508,5	13563,9	6287,5	8304,9	6450,5	12780,5
Дніпропетровська	2347,4	2769,6	2380,1	3869,9	2331,7	2825,8	2386,1	3561,2
Запорізька	1007,6	1308,0	1023,2	2074,0	939,0	1364,1	967,3	1926,8
Кримська (АР Крим і Севаст.)	328,9	625,9	332,1	2430,5	223,9	576,6	228,3	2401,2
Миколаївська	839,5	1003,6	853,3	1328,3	852,8	1034,5	873,9	1262,9
Одеська	1062,6	1432,7	1081,8	2624,2	1103,6	1542,3	1136,5	2455,7
Херсонська	821,8	937,0	838,0	1237,0	836,5	961,6	858,4	1172,7
Схід	4171,5	6168,6	4223,9	11343,5	3390,9	6265,2	3483,3	10261,6
Донецька	1603,3	2693,4	1623,1	5311,8	1129,6	2744,1	1163,0	4825,6
Луганська	983,0	1482,2	996,0	2857,0	742,6	1472,4	762,4	2540,2
Харківська	1585,2	1993,0	1604,8	3174,7	1518,7	2048,7	1557,9	2895,8

Таблиця 2

Зміни чисельності україномовних українців (1), українців (2), україномовного населення (3), всього населення (4) за 1989 – 2001 рр. (тис. осіб, у %)

	1	1	2	2	3	3	4	4
	тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%
Україна	-854,7	-2,60	122,7	0,33	-694,5	-2,09	-3211,1	-6,24
Захід і Центр	46,2	0,21	-202,0	-0,87	104,1	0,46	-1345,8	-5,07
Південь і Схід	-900,9	-8,52	324,7	2,28	-798,6	-7,44	-1865,3	-7,49
Південь	-120,3	-1,88	228,1	2,82	-58,0	-0,89	-783,4	-5,78
Дніпропетровська	-15,7	-0,67	56,2	2,03	6,0	0,25	-308,7	-7,98
Запорізька	-68,6	-6,81	56,1	4,29	-55,9	-5,16	-147,2	-7,10
Кримська (АР Крим і Севаст.)	-105,0	-31,92	-49,3	-7,88	-103,8	-31,26	-29,3	-1,21
Миколаївська	13,3	1,58	30,9	3,08	20,6	2,41	-65,4	-4,92
Одеська	41,0	3,86	109,6	7,65	54,7	5,06	-168,5	-6,42
Херсонська	14,7	1,79	24,6	2,63	20,4	2,43	64,3	-5,20
Схід	-780,6	-18,71	96,6	1,57	-740,6	-17,53	-1087,9	-9,54
Донецька	-473,7	-29,55	50,7	1,88	-460,1	-28,35	-486,2	-9,15
Луганська	-240,4	-24,46	-9,8	-0,66	-233,6	-23,45	-316,8	-11,09
Харківська	-66,5	-4,20	55,7	2,79	-46,9	-2,92	-278,9	-8,79

Таблиця 3

Частка україномовних українців серед приросту (скорочення) чисельності українців (1), україномовного населення (2), всього населення (3) за 1989 – 2001 рр. (у %)

	1	2	3
Україна	ск/пр*	-123,07	-26,62
Захід і Центр	пр/ск**	44,38	пр/ск**
Південь і Схід	ск/пр*	-112,81	-48,30
Південь	ск/пр*	-207,41	-15,36
Дніпропетровська	ск/пр*	ск/пр*	-5,09
Запорізька	ск/пр*	-122,72	-46,60
Кримська (АР Крим і Севастополь)	-212,98	-101,16	-358,36
Миколаївська	43,04	64,56	пр/ск**
Одеська	37,41	74,95	пр/ск**
Херсонська	59,76	72,06	пр/ск**
Схід	ск/пр*	-105,40	-72,15
Донецька	ск/пр*	-102,96	-97,43
Луганська	-2453,06	-102,91	-75,88
Харківська	ск/пр*	-141,79	-23,84

* скорочення на тлі приросту

** приріст на тлі скорочення

¹ Национальный состав населения СССР. По данным Всесоюзной переписи населения 1989 г. – Москва, 1991. – С.78 – 86; Национальний склад населення України та його мовні ознаки. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року. – К., 2003. – С.23, 180 – 210.

² Євтух В.Б., Троцинський В.П., Галушко К.Ю., Чернова К.О. Етнологічна структура українського суспільства. – К., 2004; Заставний В.Д. Населення України. – Львів, 1993; Зінич В.Т. Сучасні етнодемографічні процеси в Україні. – К., 2004; Котигоренко В.О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний аспект. – К., 2004; Крисаченко В.С. Динаміка населення: популяційні, етнічні та глобальні виміри. – К., 2005; Курас І.Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. – К., 2004; Наулко В.І. Хто і відколи живе в Україні. – К., 1998; Його ж. Динаміка етнічного складу населення України в ХХ ст. // Етнологічні процеси в Україні. – К., 2001. – С.46 – 69; Кабузан В., Наулко В., Чорна Н. Динаміка чисельності // Українці: історико-етнографічна монографія. – Олішине, 1999; Майборода О.М. Перспективи розвитку міжнародних відносин в Україні // Україна на зламі тисячоліть: історичний екскурс, проблеми, тенденції та перспективи. – К., 2000; Огульчанський Ю.А. Етнічна структура українського суспільства: уявні та дійсні проблеми. – К., 2006; Пономарьов А.П. Етнічність та етнічна історія

України. – К., 1996; Романцов В.О. Український етнос: на одвічних землях (XVIII – початок XXI століття). – К., 2004; Рудницька Т.М. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К., 1998.

³ Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України. – Харків, 2004; Масенко Л.М. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. – К., 2004; Погрібний А. Світовий мовний досвід та українські реалії. – К., 2003; Радевич-Винницький Я.К. Україна: від мови до нації. – Дрогобич, 1997; Ткаченко О.Б. Українська мова і мовне життя світу. – К., 2004.

На основе анализа статистических материалов переписей населения в 1989 и 2001 гг. исследуется динамика численности украинцев, которые сохраняли собственный национальный язык в юго-восточных областях Украины.

Ключевые слова: Украина, украинцы, украиноязычные, изменения численности, южные и восточные области.

Ukrainian Speaking Ukrainians in the South-Eastern Ukraine: the Dynamic of Quantity (1989 – 2001).

The dynamic of quantity of Ukrainians, which preserved their national language in the southern and eastern regions of Ukraine, is researched on the base of statistic materials of registering bills of Ukraine in 1989 and 2001.

Key words: Ukraine, Ukrainians, Ukrainian speaking, the dynamic of quantity, southern and eastern regions.